

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання географії у ЗВО

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією природничо-географічного
факультету

« 30 » серпня 2019 р.

Голова

(Міронєць Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Корнус Олеся Григорівна кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від “29” серпня 2019 року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'O. Kornus', is written over a horizontal line.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
Загальна кількість годин – 150		2-й	2-й
		Лекції	
		24 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		100 год.	138 год.
		Консультації:	
2 год.	2 год.		
Вид контролю: залік			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

- засвоєння теоретичних основ дидактики вищої школи;
- ознайомлення студентів з особливостями організації педагогічного процесу у вищій школі з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти;
- професійно-педагогічна підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” до педагогічної діяльності у закладах вищої освіти, а також до взаємодії з людьми у різноманітних установах, що має характер управлінської, організаторської та навчально-виховної діяльності фахівця.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки і соціального життя, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності **(ЗК-1)**;

Здатність сумлінно виконувати професійні обов'язки, дотримуватися принципів етики науковця та викладача **(ЗК-3)**;

Здатність вільно користуватися рідною й іноземними мовами як засобом ділового, наукового спілкування **(ЗК-4)**;

Здатність здійснювати аналіз, синтез, оцінювання ситуацію та/або завдання з метою виявляти шляхи для їх розв'язування та випрацьовувати відповідні рішення **(ЗК-5)**;

Здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, бути нетерпимим до корупційної поведінки, поважно ставиться до права й закону, володіти достатнім рівнем професійної правосвідомості **(ЗК-7)**;

Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність **(ЗК-8)**.

Здатність комунікувати з колегами у галузі географії щодо наукових досягнень як на загальному рівні, так і на рівні спеціалістів, здатність робити усні та письмові звіти, обговорювати наукові теми рідною та англійською мовою **(ФК-5)**.

Здатність до виконання посадових обов'язків викладача, володіння педагогічним тактом та високими моральними якостями, здатність застосовувати сучасні методики і освітні технології, у т.ч. геоінформаційні, з метою забезпечення якості навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої та вищої освіти **(ФК-6)**.

Здатність аналізувати шляхи, якими викладацькі навички використовуються на практиці, ефективно застосовуючи основні педагогічні концепції. Здатність бути наставником молодших колег у вдосконаленні викладацької майстерності **(ФК-9)**.

Здатність використовувати професійні знання з фізичної, економічної та суспільної географії у процесі комплексного вивчення територій та застосовувати їх у життєвих ситуаціях **(ФК-12)**.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з педагогіки, психології, методики навчання географії, циклу навчальних дисциплін фізичної та соціально-економічної географії.

3. Результати навчання за дисципліною

Знати сутність основних категорій філософії науки, психології, педагогіки, сучасні досягнення в їх предметній області та розуміти важливість майбутньої професійної діяльності у контексті загальноісторичного процесу **(ПРН-1)**.

Оцінювати та співставляти основні світоглядні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності. Пояснювати роль освіти в житті людини, мати уявлення про способи зберігання і передавання соціального досвіду і базисних цінностей культури.

Проектувати доцільну пізнавальну діяльність студентів для свідомого засвоєння конкретного навчального матеріалу (ПРН-2).

Демонструвати знання методики з підготовки і проведення лекцій, семінарських (практичних) занять, використовувати активні методи навчання, організації самостійної і науково-дослідної роботи студентів та сучасну систему оцінювання їх знань. Випробовувати сучасні педагогічні технології, методи, прийоми, засоби, форми організації навчання географічних дисциплін у вищій школі для підвищення рівня засвоєння знань, умінь та навичок (ПРН-7).

Вміти використовувати професійні знання з географії у процесі комплексного вивчення територій та застосовувати їх у життєвих ситуаціях. Давати характеристику географічного об'єкта чи явища,

об'єктивно оцінювати події, що відбуваються в галузі природничої і суспільної географії (ПРН-10).

Уміти встановлювати психологічні особливості студентів, володіти педагогічною взаємодією та навичками педагогічного спілкування (ПРН-11).

Вміти організовувати навчальний процес з вивчення географічних дисциплін у закладах вищої освіти на засадах особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів під час виробничої педагогічної практики (ПРН-16).

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з методики викладання географії у ЗВО; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що випливають з наявних даних. на основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки,

	але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль											Разом	Сума
РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	60	100
5	5	5	10	5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи											40	
4	4	4	4	3	4	3	3	3	4	4		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Оцінювання знань, навичок студентів враховує всі види занять, які передбачені програмою навчальної дисципліни «Методика викладання географії у ЗВО».

Перевірка і оцінювання знань студентів проводиться в таких формах:

- оцінювання роботи студента на практичних заняттях;
- проведення поточного контролю (опитування або письмове завдання);
- проведення підсумкового контролю (письмове завдання).

Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи, письмових завдань поточного та підсумкового контролю.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність і результативність роботи студента з вивчення програмового матеріалу дисципліни;

– підготовка до практичних занять.

Оцінювання знань студентів на практичних заняттях проводиться за такими критеріями:

– розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблеми, що розглядається;

– ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни;

– ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

– уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язання задач, що винесені на розгляд в аудиторії;

– логіка, структура, стиль викладу матеріалу при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації і робити висновки.

При оцінюванні підготовки студента приділяють увагу не тільки якості їх виконання, але і своєчасності задачі виконання завдань викладачеві (відповідно до графіка навчального процесу).

Контроль за змістовими розділами здійснюється за такими складовими, як: лекції, практичні завдання, самостійна робота студента. Контроль за розділами проводиться після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал й виконано практичні завдання в межах кожного розділу. Поточний контроль рівня знань передбачає виявлення опануванням студентом матеріалу розділу і вміння застосувати його для вирішення практичних завдань. Для виконання поточного контролю використовують письмове завдання у вигляді тесту.

Підсумковий контроль знань також здійснюється у вигляді тесту або відкритих запитань.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І. Загальні основи дидактики вищої школи

Тема 1.1. Методика викладання географічних дисциплін як наука та навчальна дисципліна. Поняття про науку та її особливості. Навчальна дисципліна. Її сутнісні характеристики. Методика як предметна дидактика.

Тема 1.2. Система вищої освіти в Україні. Рівні та ступені вищої освіти. Стандарти вищої освіти. Вищі навчальні заклади. Організація освітнього процесу. Навчально-методичний комплекс. Функції навчального процесу у ЗВО. Організація аудиторної роботи зі студентами. Робочий час викладача. Інститут кураторства у вищому навчальному закладі.

Тема 1.3. Принципи та методи навчання у вищому навчальному закладі. Класифікація методів навчання. Пояснювально-ілюстративний метод. Репродуктивний метод. Частково-пошуковий, або евристичний метод. Дослідницький метод.

РОЗДІЛ 2. Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі

Тема 2.4. Форми контролю знань у ЗВО. Види контролю. Організація складання іспитів і заліків. Загальні критерії оцінювання знань студентів на іспиті. Методичні основи організації тестового контролю знань. Організація проведення державних кваліфікаційних іспитів.

Тема 2.5. Основні форми організації пізнавальної діяльності студентів у ЗВО. Основні поняття. Фронтальна робота. Групова робота. Колективна робота. Парна робота. Індивідуальна й індивідуалізована робота. Умови використання ФОПД під час викладання географічних дисциплін.

Тема 2.6. Лекція у вищій школі як основна форма навчального процесу. Історія виникнення лекції у ЗВО. Лекція як форма організації і метод навчання. Методична концепція лекційного курсу. Організація лекційних занять. Методика і техніка читання лекцій. Сучасні проблеми лекційного викладання.

Тема 2.7. Методика проведення семінарських занять. Семінарське заняття як одна з форм організації навчання. Основні форми проведення семінарських занять, їх переваги та недоліки. Види семінарських занять. Методика підготовки і проведення семінарських

занять. Алгоритм підготовки до семінарського заняття. Структура семінарського заняття. Методика опитування студентів на семінарському занятті.

Тема 2.8. Методика проведення лабораторних занять. Основні завдання лабораторних занять. Структура лабораторного заняття. Етапи підготовки і проведення лабораторного заняття.

Тема 2.9. Методика проведення практичних занять. Практичне заняття – форма організації навчального процесу. Структура практичного заняття. Основна дидактична мета практичного заняття. Підготовка викладача і студентів до проведення практичного заняття.

Тема 2.10. Організація самостійної навчальної роботи студентів. Активізація самостійної роботи студентів. Класифікація типів самостійної роботи студентів. Організаційно-методичне та матеріальне забезпечення самостійної роботи студентів.

Тема 2.11. Організація науково-дослідної роботи студентів. Роль науково-дослідної роботи студентів у фаховій підготовці. Форми науково-дослідної роботи студентів. Індивідуальні завдання та написання рефератів й есе як початок науково-дослідної роботи студентів. Особливості курсової як науково-дослідної роботи. Етапи підготовки випускних робіт. Проведення науково-практичних студентських конференцій і географічних олімпіад. Організація діяльності проблемних груп студентів.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
Розділ 1. Загальні основи дидактики вищої школи												
Тема 1. Методика викладання географічних дисциплін як наука та навчальна дисципліна	14	2	2			10	11	1				10
Тема 2. Система вищої освіти в Україні	14	2	2			10	10					10
Тема 3. Принципи та методи навчання у вищому навчальному закладі	14	2	2			10	11		1			10
Разом за розділом 1	42	6	6			30	32	1	1			30
Розділ 2. Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі												
Тема 4. Форми контролю знань у ЗВО	14	2	2			10	16	1				15
Тема 5. Основні форми організації пізнавальної діяльності студентів у ЗВО	14	2	2			10	20					20

Тема 6. Лекція у вищій школі як основна форма навчального процесу	18	4	4			10	24	2	2			20
Тема 7. Методика проведення семінарських занять	9	2	2			5	10					10
Тема 8. Методика проведення практичних занять	14	2	2			10	12	1	1			10
Тема 9. Методика проведення лабораторних занять	14	2	2			10	11	1				10
Тема 10. Організація самостійної навчальної роботи студентів	16	2	2		2	10	13					13
Тема 11. Організація науково-дослідної роботи студентів	9	2	2			5	10					10
Разом за розділом 2	108	18	18		2	70	118	5	3		2	108
Усього годин	150	24	24		2	100	150	6	4		2	138

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Система вищої освіти в Україні. Принципи та методи навчання як орієнтир у викладацькій роботі. Принципи та методи навчання географічних дисциплін	2	1
2.	Критерії та норми оцінювання знань студентів.	2	-
3.	Навчальні програми при викладанні географії у ЗВО.	4	-
4.	Лекція як основна форма організації навчання у ЗВО	4	2
5.	Методичні особливості проведення семінарських занять з географічних дисциплін у вищій школі	2	-
6.	Організація та проведення практичних занять з географії у ЗВО	2	1
7.	Організація та проведення лабораторних занять з географії у ЗВО.	2	-
8.	Організація індивідуальної та самостійної роботи студентів.	2	
9.	Проведення конференцій та консультацій.	2	-
10.	Науково-дослідна робота студентів.	2	
	<i>Всього годин</i>	24	4

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Армашевська Т.В. Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі з використанням топонімічних матеріалів (на прикладі Чернігівської області) // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2013. Вип. 18. С.9-13.
2. Браславська О.В., Запорожець Л.М. Методика викладання географії у вищій школі. Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 183 с.

3. Лякішева А. В., Грицюк Л. К. Методика викладання навчальних дисциплін соціально-педагогічного напрямку студентам ВНЗ : навч.-метод. посіб. / А. В. Лякішева, Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 504 с.
4. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / Уклад. : В. І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Кондор, 2011. 628 с

Додаткові

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. С. 56 – 78, 247 – 295.
2. Нагаєв В. М. Проектування структури рейтингової оцінки навчально-творчої діяльності студентів при використанні модульно-рейтингової технології навчання // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: 36. наук, праць. № 3. Харків, 2002. С. 103-107.
3. Педагогіка вищої школи: Навч. пос. Одеса: ПДПУ ім. К. Ушинського, 2002.
4. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання: Навч. посібник. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 127 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: Академвидав", 2006. 352 с.
6. Черниченко В.И. Дидактика высшей школы. М.: Вузовская книга, 2002.

Інформаційні ресурси

1. Освітній портал // www.osvita.ua
2. Міністерство освіти і науки України // www.mon.gov.ua

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- підручники, зазначені у списку літератури;
- нормативні документи;
- ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, інтегративні моделі, узагальнюючі таблиці та інший роздатковий матеріал);
- тематичні комплекти до вивчення курсу